

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021

B**Βιβλία**

7

Η καμπή του Β' Παγκοσμίου
Πολέμου στο επικό μυθιστόρημα
«Στάλινγκραντ» του Βασίλι Γκρόσμαν

2-3

Πρόσωπα, κτίρια, εικόνες, αφηγήσεις
και διαδρομές της νεότευκτης
Αθήνας του 19ου αιώνα

Ο Έλληνας λογοτέχνης μιλάει
για το πρόσφατο μυθιστόρημά
του «Ουρανός απ' άλλους
τόπους», επιτομή της εργασίας
του πάνω στο ηπειρώτικο
ιδίωμα, την ποιητικότητα
του «κωριανικού» λόγου,
το δίπολο πόλης - υπαίθρου,
την ταυτότητα του συγγραφέα

**Σωτήρης
Δημητρίου**
**«Σε όλα τα βιβλία μου
νιώθω ενδιάμεσος»**

σ. 4-5

GUSTAVO REUTEMANN/AGF

4 16 ΤΟ ΒΗΜΑ BIBLIA

Σωτήρης Δημητρίου

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟ

«Ο λόγος των χωριατών είναι ποιητικός»

Ο **θεσπρωτός** συγγραφέας μιλάει στο «Βήμα» για το **νέο του βιβλίο**. Κεντρική αφηγήτρια η **Ηπειρώτισσα Αλέξω**, μια σχεδόν εκατόχρονη γυναίκα που μέσα από τη **μνήμη** και τη **φωνή** της **ανασυγκροτεί** έναν ολόκληρο **κόσμο**

«**Ω**ι πατέρα δεν λες, ώι μάνα λες». Ετσι είναι. «Μυστικό μπορεί να μη λες, αλλά η μάνα είναι ο αφαλός. Δεν λέω για το κεφάλι μου, λέω για όλον τον κόσμο». Η Αλέξω, η θαυμάσια αφηγήτρια στο νέο βιβλίο του **Σωτήρη Δημητρίου** με τίτλο *Ουρανός απ' άλλους τόπους*, είναι μια «φιμίμπος», μια γυναίκα από την Ηπειρο που κοντοζυγώνει τα εκατό της χρόνια και (ευρισκόμενη πια στην Ηγουμενίτσα, μακριά από το χωριό της στην ορεινή Μουργκάνα, κοντά στα σύνορα με την Αλβανία) εξιστορεί τη ζωή της, με τη μοναδική, γάρναρη και λαγαρή λαλιά της. Την ίδια (κόρη μιας πολύτεκνης, φτωχής και «ανταρπώληκτης» οικογένειας) τη στοιχειώνεται ακόμη και στα γηραστά μια συμφορά: ο χαμός της μητέρας της, της «νοητικής και καλής» Μηλιάς, από τα χέρια των κομμουνιστών στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Η Αλέξω (η οποία έχει εμφανιστεί και σε άλλα, παλαιότερα κείμενα του δόχρονου συγγραφέα, γεννημένου στην Πόβλα Θεσπρωτίας) ανασυγκροτεί εδώ τις πυκνές, συντεταγμένες ενός ολόκληρου «χωριανικού» κόσμου, σκληροτραχήλου και θελξικάρδιου, μετουσιώνοντας τη φωνή της σε πρόεκταση της μνήμης της, μιας μνήμης σுவειρικτής που ενσωματώνει όχι μόνο συλλογικά ήθη αλλά και βιώματα, ριζωμένα στον χώρο και στον χρόνο.

Σολωμικός δρόμος

Τούτο το μυθιστόρημα που συναπαρτίζεται από 96 επιμέρους ιστορίες, το πλέον εκτεταμένο έργο του Δημητρίου ως σήμερα, φαντάζει μια επιτομή της συστηματικής εργασίας του πάνω στο καταγωγικό του ιδίωμα. «Κι αυτό, όπως και τα περασμένα δημόδια αφηγημάτά μου, τα οποία αποτελούν το 1/5 της δουλειάς μου, είναι στον δρόμο τον σολωμικό. "Μήγαρις έχω άλλο στο νο μου πάρεξ ελευθερία και γλώσσα;" διεκδικάται ο ποιητής. Συμφωνώ με τη λέξη επιτομή, αν και η έκταση, κάθε φορά, επιβάλλεται από το θέμα. Εδώ πάντως ξεπηδούσαν συνεχώς πράγματα, έρχονταν αβυσσάστα στη μνήμη, κατά το πρότυπο της Αλέξως που λέει και ξαναλέει "αφορολή". Ωστόσο κάθε κεφάλαιο αποτελεί και μια ακτίνα η οποία θα μπορούσε να δημιουργήσει κι άλλον έναν τροχό, ένα άλλο βιβλίο ξεχωριστό με άλλες τόξες ενότητας. Είναι

κάπως ομόκεντρο το βιβλίο, σαν το βότσαλο που πέφτει στη λίμνη και προκαλεί επάλληλους σχηματισμούς στην επιφάνεια. Γίνονται αδιόλεπτα θεματολογικοί κυματισμοί που αρχίζουν όμως πάντοτε από το βασικό σημείο εκκίνησης, τον καμψό τη τάδε γυναικάς, εννοώντας απλώς αυτόν τον ήχο, το αχολογητό. Δευτερογενώς όμως η ίδια λέξη χρησιμοποιείται για να περιγράψει και μια άλλη διαδικασία, την ανάκληση της μνήμης, η οποία δεν σχετίζεται αναγκαστικά με κάποιο άκουσμα αλλά με εσώτερες, μυστηριώδεις διεργασίες. Όπως από μακριά έρχεται μια φωνή, έρχεται κι από βαθιά μια ανάμνηση» εξήγησε ο Δημητρίου. Και συνέχισε: «Το είχε πει άριστα ο Σεφέρης, ότι τίποτα δεν είναι δικό μας. Ισχύει ότι "είναι παιδιά πολλών ανθρώπων τα λόγια μας". Όλοι μας από κάποιο βυθιάζουμε και ιστορίες και θέματα και τρόπους. Εν πάση περιπτώσει, μάλλον ήρθε το πλήρωμα του χρόνου για ένα τέτοιο βιβλίο. Κάποια μοίρα με βοήθησε να μην το γράψω νορίς. Κι ευτυχώς που έγινε έτσι. Πατι αν θα είχα κάνει πολλά στρογγυλέματα στη δημόδη γλώσσα, όπως στο "Ν" ακούω καλά τ' όνομά σου" (1993) ή στο "Τους τα λέει ο Θεός" (2002). Θεωρούσα, κακώς ίσως, ότι διευκόλυνα, διαφύλαττα τους αναγνώστες. Το μόνο σίγουρο είναι ότι, εν προκειμένω, έκανα πιο λιγότερες δυνατές παρεμβάσεις, ήπιες προσαρμογές» ανέφερε ο Δημητρίου, που επέλεξε να μην υπάρξει κάποιο επεξηγηματικό γλωσσάρι στο κείμενο.

Ακατέργαστα ντοπολαλιά

Τι συμβαίνει επομένως στον *Ουρανός απ' άλλους τόπους*; Η ντοπολαλιά περνάει σε μας πιο ακατέργαστα, άρα πιο αυθεντική; «Οι άνθρωποι εκείνοι είχαν βρει τέλεια την προσοδία του νόστιμου ηπειρωτικού ιδιώματος. Αν μάλιστα είχαν την ευτυχία να ακούσετε ιδίως γυναίκες παλιές να μιλάνε στο χωριό, θα καταλαβαίνατε ότι πεζός λόγος και τραγουδιό ήταν ένα και το αυτό. Και τα λόγια τους ποιητικές μεταφορικές εικόνες. Ίσως για αυτό ορισμένοι αναγνώ-

Οι γυναίκες είναι η άβυσσος της γλωσσικής εστία. Δυστυχώς οι άντρες στην Ηπειρο χωριούν μπροστά τους ως προς τη γλώσσα. Διότι πήραν τα μάτια τους κι έφυγαν στις ξενιτιές και δεν έγινε βαλτίτσα η γλώσσα να τους ακολουθήσει

ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Ουρανός απ' άλλους τόπους
Εκδόσεις Πατάκι, 2021, σελ. 584, τιμή 22,20 ευρώ

στες μπερδεύουν την ποιητική εκφορά με την ντοπολαλιά. Απλά, απλούστατα ελληνικά είναι. Δεν θέλω να τρώω το δικό του ακουσίμωτο που έχω κάνει. Προσπαθώ να μεταδώσω αυτή την προσοδία και να αποκομίσει ο αναγνώστης την απόλαυση και τη συγκίνηση από την προφορικότητα του βιβλίου, την ίδια απόλαυση και συγκίνηση που αποκομίζω κι εγώ – περισσότερα, καθότι την ακούω την προσοδία – από τις ομιλήτριες κυρίες, τις γερόντισσες, τη μάνα μου, τις θείες μου, είναι αγράμματες ποιήτριες αυτές, μάγισσες της γλώσσας. Για να μην τρώω όμως και το δικό του συγγραφέα, υπάρχει και το ύφος μου στο βιβλίο, γεγονός αναπόφευκτο. Όπως και η μυθολογία, σε κάμποσα κομμάτια. Νορμίζω όμως, ευρύτερα μιλώντας, ότι είμαι το άλλο πρόσωπό τους, το αρσενικό. Τον γυναικόν, για αυτός μιλό. Αυτές είναι η άβυσσος της γλωσσικής εστία. Δυστυχώς οι άντρες στην Ηπειρο χωριούν μπροστά στις γυναίκες, ως προς τη γλώσσα, για λόγους αισθαντικούς προτίπως αλλά και ιστορικούς. Διότι πήραν τα μάτια τους κι έφυγαν στις ξενιτιές και δεν έγινε βαλτίτσα η γλώσσα να τους ακολουθήσει. Πιστεύω λοιπόν ότι η αφηγήριά μου, η Αλέξω, είναι συν-συγγραφέας του βιβλίου. Μια πλευρά της Αλέξως είναι η μάνα μου. Είναι ο τρόπος της μάνας μου στην οποία οφείλω χάριτες. Εγώ σε όλα τα βιβλία μου νιώθω ενδιάμεσος, ακόμη και στα πιο προσωπικά, αλλά εδώ μια παρανοιάω ενδιάμεσος: τόνισε ο Δημητρίου. Τι σηματοδοτεί για τον ίδιο αυτό το πέρασμα από τον προφορικό λόγο στον γραπτό, από το άκουσμα στην αποτύπωση του; «Μόχθος μέγας. Ψυχικός και σωματικός. Αυτοί που λένε –το έλεγα και για τον Θανάση Βαλτινό – ότι πρόκειται για μια αντιγραφή και τίποτε άλλο, αραιάζουν χαζομάρες. Για μένα είναι πιο εύκολο να γράψω τριάντα πρότυπα διηγήματα, ως ποίμα, από το να γράψω, να μεταπλάσω δηλαδή αυτή την προφορικότητα σε μια σελίδα. Το δεύτερο είναι αφάνταστα πιο δύσκολο. Είναι χιλιάδες διαβαθμίσεις μαζί. Διότι η εκφορά του λόγου, σφλεμένη από τόσα σόματα μες στους αιώνες, έθεσε πολύ ψηλά τον πήχη και το καταστάλαγμα της αντιστέκεται».

Η ποίηση της γλώσσας
Τότε ο Σωτήρης Δημητρίου πήρε το βιβλίο του κι άρχισε να μας υπενθυμίζει την ομορ-

«Το σχολείο αποδείχθηκε σφαγείο της γλώσσας. Βάζει στα παιδιά στεγανά, τα στοιχίζει, τα πιθασέει, με αποτέλεσμα να βγαίνουν από εκεί μέσα χωρίς σπινθηροβολήματα, να βγαίνουν δηλαδή νοητικά και γλωσσικά ναθρά» λέει ο Σωτήρης Δημητρίου

φιά των μεταφορών, με παραδείγματα. «Γλότος, ένα ατέλειωτο γλωσσικό γλέντι είναι η χώρα μας. Ο λόγος των χωριωτών είναι εικονοποιμητικός, δηλαδή ποιητικός. Ακούω τη μάνα μου, τον ευφρόσυνο τρόπο με τον οποίο μιλάει, και σκέφτομαι τι κρίμα που αυτό είναι μονάχα ο απόηχος, κάτι που τελειώνει. Φανταστείτε μετά το 1821 που απελευθερωθήκαμε (προ εκπαίδευσής, προ τηλεόρασής και μαζικής επικοινωνίας) τι καμάνες γλωσσικές έβγαιναν από τα στόματα των ανθρώπων. Πλην όμως, ακόμη κι εκείνος ο πράγματι λόγιος άνθρωπος, ο Αδαμάντιος Κοραΐς, δεν είχε την υποδοχή να αντιληφθεί το θαύμα και το λοιδορήσει. Φοβόμην ότι εδώ και δύο αιώνες μισούμε τη γλώσσα μας. Μετά τη δεκαετία του '60 μάλιστα φτάσαμε στο αποκορύφωμα, φτάσαμε στο σημείο τα χωριώτικα, αυτή την ποιητική χρήση της γλώσσας, να τα αποκαλούμε υποσημιακά "βλάχα". Στο γλωσσικό ζήτημα, βεβαίως, ο χρόνος έδωσε τη λύση. Ο Έλληνας συγγραφέας σήμερα είναι ευλογημένος, γιατί κορφολόγει σαν μέλισσα από όλα τα λουλούδια της παράδοσης, όμως στο σχολείο, λυψάμην που το λέω, δεν υφίσταται ακόμη μια γέφυρα προς τη χαρά και τη γλωσσική ευφορία. Το σχολείο αποδείχθηκε σφαγείο της γλώσσας. Βάζει στα παιδιά στεγανά, τα στοιχίζει, τα πιθασέει, με αποτέλεσμα να βγαίνουν από εκεί μέσα χωρίς σπινθηροβολήματα, να βγαίνουν δηλαδή νοητικά και γλωσσικά ναθρά».

Και έσπευσε να προσθέσει: «Και πού είναι η ποίηση της γλώσσας μας έξω από τον δημόσιο λόγο στις μέρες μας; Μονάχα στις παρυφές. Στις λαϊκές αγορές, στις φτωχο-συνοικίες, σε κάνα γήπεδο, στα λούμπεν στοιχεία, στο περιθώριο δηλαδή, εκεί ρέει ο ποιητικός λόγος. Από τα σχολεία, τα πανεπιστήμια ή τους γραμματιολόγους έχεις να περιμένεις μόνο χαμουρητά, απέραντη πλήξη. Κοιτάξτε, δεν είναι αστέιο πράγμα η γλώσσα. Δεν ανταλλάσσουμε πληροφορίες απλώς. Οι χωριώτες, τουλάχιστον εκείνοι, άρδευαν την ψυχή τους με τη γλώσσα. Μετά από κάθε τους επικοινωνία, συντελέτω μια εξάχνωση του κακού διά του λόγου, καθάριζε η ψυχή τους. Ευρισκόμενοι μέσα στο περιβάλλον, μέσα σε ήχους και εικόνες γοητευτικές, έπλυσαν ως αντίδοτο μια γλώσσα τραγουδιού καθ'ομίωλον της φύσεως. Ακούγα όταν ήμουν μικρός ένα κοπαδάκι με αίγες και τη γυναίκα που το οδηγούσε και, στ' αλήθεια, δεν μπορούσα να διακρίνω εκείνη από τα ζωντανά. Θα έλεγα ότι οι χωριώτες, γενικότερα, διατηρούσαν την ψυχρή ανοιχτή στα ερεθίσματα του κόσμου, κάτι που μας το έχει κόψει ο σταρωτικός ορθολογισμός, με τον ατομισμό, τον εγωισμό, τον ανταγωνισμό. Δεν γευόμαστε πια τη ζωή σαν όνειρο, όπως οι χωριώτες. Μπορεί να είχαν στερήσεις, εξωτερικές και πρακτικές, αλλά αυτές υπερούνη μπροστά στην ψυχική και πνευματική γενία που μας ταλανίζει σήμερα».

Εξιδανικευτικά μας τα λέτε, κύριε Δημητρίου, του επισημάνετε. «Όχι, καθόλου. Έχω ζυμώσει τα υπέρ και τα κατά. Ο κοινοτικός τρόπος, όσο κι αν τον επικρίνουμε για τα στραβά του, την πίεσή του, είχε επιτύχει μια ισορροπία ζωής, μεταξύ λήθης και χαράς. Απορροφούσε τους ατομικούς κραδασμούς η κοινότητα. Και σας το λέω τώρα που έχω αφομοιωθεί και απολαμβάνω τη ζωή του άστεως. Σας το λέω έχοντας πλήρη συνείδηση για τη βίαιη αποκόλληση που υπέστην κι εγώ, που με εζώθησε, χωρίς να το επιδιόκω, στη μετέυθη της ταυτότητάς μου. Ας είναι. Με τη λογοτεχνία μου συμμετέχω σε εκείνη τη χαμένη ζωή. Είναι όμως πικρά περισσότερο, δεν είναι τόσο νοσταλγία αυτό που περιγράφω. Υποψιάζομαι πάντως ότι αν ήμουν στο χωριό, θα ήμουν πιο προστατευμένος ψυχικά».

Σύμφωνα με τον συγγραφέα, από την πρώτη γενιά ελλήνων μεταναστών στις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι τις μεταπολεμικές γενιές η εθνική ταυτότητα τους συναρτάται από τις εκάστοτε ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες διαβίωσης

Η ταυτότητα της Ομογένειας

Η αίσθηση του **ανήκειν**, η αντίληψη της **ελληνοαμερικανικής** κοινότητας για τον εαυτό της και το αφήγημα για τη θέση της στις **πολυπολιτισμικές ΗΠΑ** αναλύονται σε μια νέα **διεπιστημονική προσέγγιση**

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΛΙΑΜΠΟΥ

Πώς αντιλαμβάνονται οι Έλληνες της Αμερικής τον εαυτό τους; Ποιο αφήγημα υιοθετείται για να εξηγηθεί τη θέση τους στην πολυπολιτισμική Αμερική; Είναι οι ενσωματωμένοι «καλοί λευκοί» μεταναστές που έχασαν την ελληνική τους ταυτότητα ή μήπως χρησιμοποίησαν επιλεκτικά στοιχεία του παρελθόντος και του παροδοσιακού τους πολιτισμού ώστε να διατηρήσουν την εθνικότητά τους ανάμεσα σε άλλους πληθυσμούς; Πολύπολλα ερωτήματα σαν κι αυτά απαντάει το πρόσφατα μεταφρασμένο στα ελληνικά βιβλίο του Γιώργου Αναγνώστου με τίτλο *Χαρτογραφίες της λευκής εθνοκότητας* (προτίτλος ο τίτλος *Contours of White Ethnicity. Popular Ethnography and the Making of Usable Pasts in Greek America*, εκδ. Ohio University Press, 2009).

Ο Γιώργος Αναγνώστου, καθηγητής στο Πρόγραμμα Νεοελληνικών Σπουδών, κάτοχος της έδρας Μαρινάκη στο Πολιτισμικό Πανεπιστήμιο του Οχάιο, ανήκει στους σημαντικούς και ακούρατους ερευνητές της ελληνικής διασποράς στην Αμερική. Επιμελείται το διαδικτυακό περιοδικό «Ergon: Greek/American Arts and Letters» (<https://ergon.scienceline.com/>), παρεμβαίνει στον δημόσιο λόγο μέσω του προσωπικού του διαδικτυακού ιστότοπου (<http://immigrations-ethnicities-racial.blogspot.com/>) και δημοσιεύει σε πολλά επιστημονικά περιοδικά για θέματα που αφορούν την ελληνοαμερικανική κοινότητα και τις εθνικές σπουδές.

Το παρελθόν ως χρηστικό εφόδιο

Στις *Χαρτογραφίες της λευκής εθνοκότητας* ο Αναγνώστου αντιπαράθετεί κριτικά τις κυρίαρχες αφηγήσεις περί εθνικών ομάδων, σε αντίθεση με τις μειονοτικές και αποσιωπημένες αντιλήψεις της κοινότητας. Ο συγγραφέας, αναλύοντας με διερευνητική ματιά μια πληθώρα πηγών (λογοτεχνικά κείμενα, ιστορικές μελέτες, αυτοβιογραφίες, οικογενειακές προφορικές ιστορίες, φωτογραφίες, τηλεοπτικά ντοκιμαντέρ, λαογραφικά και εθνογραφικά δεδομένα), εκθέτει τις ποικίλες και πολυφωνικές αναπαραστάσεις της ταυτότητας των Ελλήνων της Αμερικής. Με πολλή προσοχή αναλύει τις «ενδοεθνικές διαφορές» και τονίζει πως «η αναγωγή της εθνικότητας

σε μια ομοιογενή οντότητα υπηρετεί συγκεκριμένα ηγεμονικά συμφέροντα, καθώς αποκλείει ή αποσιωπά εναλλακτικές σημασιοδοτήσεις της». Σύμφωνα με τον Αναγνώστου, από την πρώτη γενιά ελλήνων μεταναστών στις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι τις μεταπολεμικές γενιές η εθνική ταυτότητά τους συναρτάται από τις εκάστοτε ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες διαβίωσης. Το κυρίαρχο αφήγημα θέλει τους Έλληνες της Αμερικής ως απογόνους ενός γενναίου παρελθόντος, η συνέχεια του οποίου θα ολοκληρωθεί στην Αμερική. Ταυτόχρονα, όμως, «το μοντέλο αυτό αμφισβητείται από λαϊκά και ακαδημαϊκά κείμενα που αντιλαμβάνονται την εθνοκότητα ως ιστορικά τοποθετημένη εμπειρία». Επομένως, οι Έλληνες της Αμερικής «επανεπινοούν συνεχώς τη σχέση τους με το παρελθόν, την επανεπεξεργάζονται, εν μέρει την εγκαταλείνουν, τη διαπραγματεύονται και την ανασηματοδοτούν». Το παρελθόν, λοιπόν, μετατρέπεται «σε χρηστικό εφόδιο στο παρόν».

Διεπιστημονική ανάγνωση

Ο Αναγνώστου συνδυάζει γόνιμα με πολλά γνωστικά πεδία, όπως με τις πολιτισμικές σπουδές, τις «σπουδές λευκότητας», τις νεοελληνικές σπουδές, την κοινωνιολογία, την ιστορία, την κοινωνική ανθρωπολογία και τη λαογραφία. Λόγω γνωστικού αντικείμενου θα σταθώ στη τελευταία. Η λαογραφία είναι μια κοινωνική επιστήμη που στρατηγική για το εθνικό ιδεώδες της συνέχειας του έθνους και δυστυχώς παραμένει για πολλούς στο επίπεδο της καταγραφής εθίμων και πρακτικών. Ερευνες όπως του Αναγνώστου αναανεώνουν την επιστήμη της λαογραφίας καθώς την αναπαράθετον θεωρητικά και μεθοδολογικά με άλλα ερευνητικά πεδία. Κυρίως όμως η συμβολή του Αναγνώστου έγκειται στο ότι διευρύνει το θεματικό της εύρος ενσωματώνοντας τις διασπορικές σπουδές. Μελετώντας προεκτικά τις λαογραφικές πρακτικές των Ελλήνων μεταναστών στη διασπορά, και τον καταλυτικό ρόλο της λαϊκής εθνογραφίας, ο Αναγνώστου εξετάζει αξίες όπως η «παράδοση», η «πολιτιστική κληρονομιά», το «έθνος», καθώς διερευνά τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται στη δημιουργία εθνικών ταυτοτήτων.

Η μετάφραση του βιβλίου στα ελληνικά ήταν απαραίτητη μεταξύ άλλων για να διευρυνθεί ο διάλογος για την ελληνοαμερικανική κοινότητα και στους Έλληνες της Ελλάδας. Η μετάφραση της Πελαγία Μαρκέτου κατάφερε να αποδώσει θεωρητικούς όρους με εξαιρετική ακρίβεια και επιστημονική. Η υποδειγματικά κριτική ανάλυση των πρωτογενών πηγών και η εξαιρετικά ενημερωμένη βιβλιογραφία καθιστούν το βιβλίο χρήσιμο τόσο για διδακτικούς σκοπούς όσο και για τον χώρο των ελληνοαμερικανικών σπουδών. Ο Αναγνώστου με εύστοχο τρόπο εντάσσει την ελληνοαμερικανική κοινότητα στο ευρύτερο πλαίσιο των σπουδών εθνοτικής. Ας μην ξεχνάμε, πως οι ελληνοαμερικανικές σπουδές έχουν μέλλον μόνο σε συνεργασία με τον ευρύτερο ακαδημαϊκό και ερευνητικό χώρο. Και η μελέτη του Γιώργου Αναγνώστου είναι χρήσιμη και προς αυτή την κατεύθυνση.

Η κυρία Μαρία Καλιαμπού είναι Senior Lecturer στο Πρόγραμμα Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Γέιλ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ
Χαρτογραφίες της λευκής εθνοκότητας. Λαϊκή εθνογραφία και δημιουργία χριστιανικών παρελθόντων στον ελληνοαμερικανικό κόσμο

Μετάφραση Πελαγία Μαρκέτου.
Εκδόσεις Νήσος, 2021, σελ. 462, τιμή 17 ευρώ